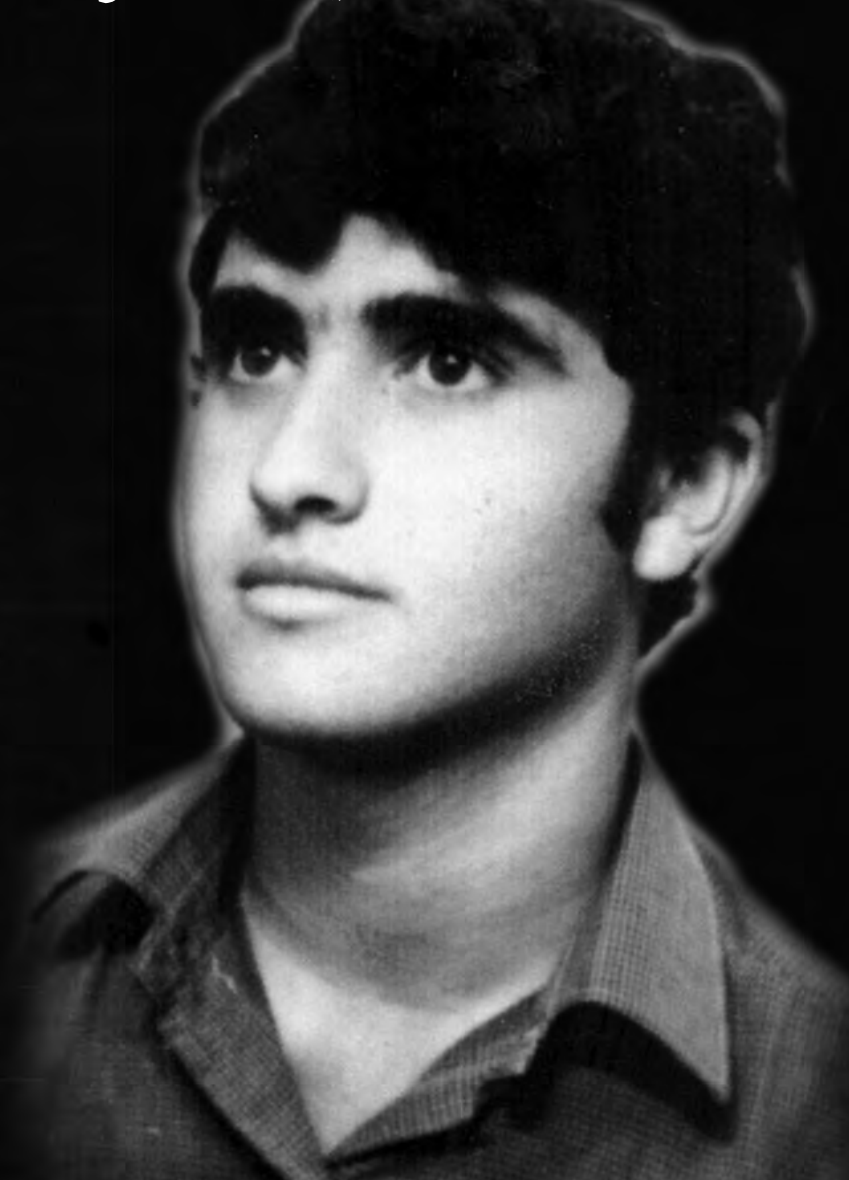

בשם האמה

הרצל ששון, תושב יקנעם, נפל ביום הראשון של מלחמת יום הכיפורים, ב-6 לאוקטובר 1973. אבל, איש לא ידע מה עלה בגורלו ובמשך חצי שנה קיבלה המשפחה שלוש הודעות מקצין העיר: בראשונה חסרו כי הוא נעדר, בשנייה אמרו שנפל ומקום קבורתו לא נודע, ורק בשלישית נמסר כי נמצאה וזהותה גופתו. קשה לתאר איך משפחת ששון התמודדה עם שלוש הודעות כאלה עד שהביאה את הרצל לקבר ישראל, בדיוק ביום הזיכרון לחללי צה"ל במאי 1974. 39 שנים אחרי, נפגש השבוע אדי גל עם אחיו של הרצל, שלמה, שעדיין נושא את צלקות אותו אירוע טראומטי

חאת: אדי גל

39 שנים עברו מאז נפל ציון ששון ז"ל, ביום הראשון של מלחמת יום הכיפורים, ב-6 לאוקטובר 1973, אבל כשהוא מדבר על נסיבות מותו של אחיו, שלמה ששון מזיל דמעה. בבת אחת הזיכרונות חוזרים אליו והטראומה שחוזה כחייל צעיר, כשנודע לו על גורלו של אחיו, חוזרת אליו ומשתלטת כאילו שמעולם לא נעלמה. הטראומה שעברה המשפחה הייתה קשה ביותר: משפחת ששון קיבלה לא פחות משלוש הודעות על גורלו של הרצל ז"ל, בין סיום המלחמה ליום שבו הובא לקבר ישראל, חצי שנה לאחר מכן.

הדפיקות על הדלת

נציגי קצין העיר מבקרים פעם אחת במשפחה שכולה והיא זוכרת את הביקור הזה לנצח נצחים. יש כאלה שלא מתאוששים במשך שנים מאותן דפיקות על הדלת שמבשרות את גודל האסון. לא קשה לנחש איך מרגיש שלמה ששון, שנציגי קצין העיר ביקרו בבית משפחתו שלוש פעמים תוך חודשים ספורים, וכל פעם קיבלו הודעה אחרת על גורל אחיו: בהודעה הראשונה הוא היה בחזקת נעדר, אולי שבו. בשנייה הוא כבר היה בגדר חלל, שמקום קבורתו לא נודע. רק לאחר כחצי שנה נמצאה הגופה שלו וזהותה. אז ביקרו נציגי קצין העיר בפעם האחרונה בבית המשפחה והודיעו כי יש זיהוי וגופה. יש הלוויה.

שלמה, למרות שהאירועים האלה קרו לפני כמעט 40 שנה, הם עדיין טריים לגמרי, כאילו הזמן עמד מלכת. שלמה ששון: "אני ואחותי הקטנה נושאים את הטראומה הזו עד היום. היינו צעירים ממנו וזה היה קשה מנשוא. את אבא זה בכלל גמר. יש את אבא שלפני מותו של הרצל ואת אבא שלאחר מכן. הוא היה גבר שאהב להתלבש, דאג לטפח את עצמו, לעסוק בויכוחים פוליטיים, להיות מעורב בהכל. לאחר שאחי נהרג הוא הפך לאדיש, שום דבר לא הפריע לו והוא הזניח את עצמו. מאז המקרה גם אני יכול לקבל כל דבר, בלי להרגיש. הרגש הלך. הרבה טרגדיות קרו במהלך השנים למשפחות בישראל שאיבדו יקירים במלחמות. אבל מקרה קשה כמו שלנו לא היה".

משפחת ששון עלתה מכורדיסטן בשנת 1951. האב ציון, האם סוניה ושתי אחיות גדולות. בהתחלה היא שוכנה במעברת ראש פינה ולאחר מכן הועברה למעברה ביקנעם, עוד לפני שהיה כאן יישוב. הרצל הוא הילד הראשון שנולד למשפחה בארץ, בשנת 1953, והאב בחר לקרוא לו על שם חוזה המדינה. לאחר שנתיים נולד האח שלמה ולאחר מכן נוספה למשפחה אחות קטנה. האב שהיה מלומד והיה דובר חמש שפות עבד כמורה בארץ מוצאו. אבל, היה לו "פגם" שמנע ממנו כל אפשרות להתפרנס בכבוד בישראל: הוא היה קומוניסט, שמאלני מהסוג שבישראל לא אהבו אף פעם. שלמה ששון: "בכל מקום עבודה נורמאלי שהתקבל, היו מלשינים עליו שהוא קומוניסט ומיד הוא היה מפוטר. להיות אז קומוניסט זה כמו להיות היום חבר חמאס. הוא עבד קצת בצבא אך פיטרו אותו, בסולתם בכלל לא רצו לקבל אותו. אמנם אבא שלי היה ציוני גדול, אבל הוא גם חשב שעשו עוול לפלשתינאים ויום אחד נשלם על זה. במשך שנים הוא דיבר על כך אבל

אנשים לא אהבו לשמוע את זה. גם לי היו ויכוחים מרים איתו כי אני הייתי חרותניק. הוא אמר כבר לפני 50 שנה מה שהיום אומרים הרבה אנשים בארץ, אבל הדעות הפוליטיות פגעו בו מאוד. כתוצאה מכך הוא עבד בעבודות דחק, מזדמנות, במשך כל השנים. אני זוכר שבדירה הקטנה שלנו היו לנו שלושה חדרים. הוא נתן

חדר אחד למפלגה ואנחנו חיינו כולנו בחדר אחד, זה היה אבא שלי".

הוא חת באותו יום בצום

הרצל גדל והתחנך ביקנעם תוך אהבת הארץ והמדינה. האב עצמו, למרות הרדיפה על רקע דעותיו, חנך את ילדיו לתרום למדינה ולביטחון שלה. הרצל היה ספורטאי ותלמידי מצטיין, נער יפה תואר מוצלח שכולם העריצו. אחיו שלמה: "נכון, כולם אומרים על צעירים שנהרגים שהם היו מיוחדים ויוצאי דופן. אבל הרצל באמת היה כזה. באמת. מנהיג מלידה, חכם, יפה תואר, ספורטאי מצטיין. עשה הכל על הצעד הטוב ביותר. כתב שירים, אהב לטייל הרבה. לא היו לנו האפשרויות שיש כיום, לא היו מכוניות, אבל טיילנו והכרנו את הארץ".

עד כמה המצב של האב, שלא ממש עבד, השפיע על הבית?

שלמה: "היינו נאיביים, לא הבנו מה שאנחנו מבינים כיום. לא הבנו אז מה זה קומוניסט ומה המשמעות".

כשאבדת לנו

המלחמה פורצת ואתה שם. אנו מודאגים ויש על מה. אתה מוגדר "נעדר" ואתה גם "חלל" שבעה חודשים... חיים בין תקווה ליאוש משלים את עצמינו שאתה עוד תשוב.

ובהיודע הבשורה המרה ואתה מובא לקבורה...

אמא זועקת ומקוננת ללא הפוגה שבורה, אבלה ומכונסת בעצמה אל קברך רק יוצאת וממך ממאנת להפרד.

אבא מתהלך מיוסר ומבולבל חסר אונים מול האובדן בלב דואב ובדממה נושא הוא את "המשא" עד שהמוות מכריעו ואל עולמך הוא מביאו.

ואני ילדה בגיל ההתבגרות מתמודדת עם אובדן אח יקר ומשפחה בהתפרקות. זועקת לעזרה, משוועת לתשובה למה אלוהים בחר כך?!

השנים חולפות אנו מתבגרים מתהלכים כאובים בחסרונך מרגישים ואתה שם במרומים שומר על הנעורים וכך תלווה אותנו לאורך החיים.

אתה איתי הרצל. אחותך אורה. מאי 2003

מתוך ספר שיצא לזכרו של הרצל ששון ז"ל

הרצל למד באורנים, לאחר מכן בבית הספר התיכון בכפר יהושע, ואז הגיע הזמן להתגייס לצה"ל. הוא הלך לשריון, לחרמ"ש. שלמה: "הוא התגייס בשנת 1971 ואת רוב השירות עשה בסיני, באזור תעלת סואץ. הוא היה חייל מאוד מוערך ולאחר זמן מה יצא לקורס מ"כים. בשלב מסוים גם הציעו לו לצאת לקצונה ולחתום קבע,

האח שלמה ששון: "התחילו להגיע אלינו אנשים שסיפרו שהוא בוודאות בשבי המצרי, ששמעו אותו מוסר ד"ש לאחיות שלו"

אבל אבא אמר לו לא לחתום כי הוא רצה שילמד בטכניון. הנושא לא היה סגור ועוד דיברו על זה." עד כמה הרצל רצה לשרת לאור מה שאבא עבר והיחס כלפיו?

שלמה: "אין לזה קשר בכלל. אבא בעצמו הרי היה ציוני, דחף אותנו לשרת, להגן על המדינה. בעיניו לא הייתה סתירה בין החובה להגן על עצמנו לבין העובדה שבעיניו עשו לפלשתינאים עוול". הרצל הגיע לבית המשפחה ביקנעם, בפעם האחרונה, בראש השנה. לאחר מכן חזר לבסיס, ברפידים שבסיני. הוא עמד לחזור הביתה ליום הכיפורים לפני שהגדוד עלה לעשות קו בתעלה, אבל לקראת יום הכיפורים החופשות של חיילי הסדיר בוטלו ואיש מבני משפחת ששון לא ראה או שמע יותר את הרצל. שלמה: "אני זוכר שהיינו יחד בבית בראש השנה. אני הייתי חייל צעיר אז, באתי מהרמה לקראת הצבה. בערב ראינו משחק כדורסל ואז הוא חזר לצבא. ביום המלחמה המג"ד שלו קרא לחיילים ואמר שלמרות שאומרים כי לא תהיה מלחמה, הוא יודע שכן תהיה. הוא אמר להם להוציא את הכלים מהבסיס כדי שלא יפגעו במקרה של הפצצה. הוא גם אמר לחיילים לאכול. הרצל שמר מסורת והוא לא אכל, הוא מת באותו יום בצום. אולי הוא הספיק לשתות משהו, ואז החלה המלחמה, הפציצו את הבסיס ברפידים. הכוח שלו יצא לכיוון התעלה ובשלב מסוים הוא

לא הגיע לבני משפחת ששון. שלמה: "לא שמענו ממנו דבר, אבל מצד שני גם לא קיבלנו בשורה שהוא מת. אז שמרנו על אופטימיות. המלחמה נגמרה ועדיין לא שמענו דבר. ההורים הלכו כמה וכמה פעמים לקצין העיר, אבל איש לא ידע דבר. ואז, הגיעו נציגי קצין העיר בפעם הראשונה והודיעו לנו כי הוא נעדר. חשבנו שיש סיכוי שהוא בחיים כי התחילו להגיע אלינו אנשים שסיפרו שהוא בוודאות בשבי המצרי, ששמעו אותו מוסר ד"ש לאחיות שלו. היו מלא שמועות ולא ידענו מה לחשוב. אחרי חודשיים הגיעו אנשי קצין העיר בפעם השנייה והודיעו כי מבחינת הצבא הרצל הוא חלל שמקום קבורתו לא נודע. בבית היו עוד אשליות שהוא בחיים, אבל אני ידעתי שהוא מת. לא היו לי אשליות. ואז שוב הגיעו אנשי קצין העיר ושאלו את אימא שלי כל מיני שאלות על הרצל. הסתבר שהמצרים אפשרו לנו להיכנס לשטח ולאסוף גופות. מצאו גופה ורצו לזהות. בפעם האחרונה שהגיעו אלינו אמרו שהוא זוהה ושאלו היכן רוצים שנקבור אותו. כמובן שאמרנו ביקנעם. זה היה כבר חצי שנה לאחר תום המלחמה וההלוויה התקיימה בערב יום הזיכרון וחגיגות העצמאות בוטלו. יקנעם היה יישוב קטן, משפחתי, כולם הכירו את כולם, משהו כמו 4000 תושבים בקושי. האבל היה של כל היישוב כי כולם הכירו אותו. כולנו היינו שבורים מזה, במיוחד אני ואחותי הקטנה. חשבנו שהחיים נגמרו לנו. זו היתה מכה קשה וכואבת אך החיים יותר חזקים וצריך היה להמשיך הלאה. הצבא הציב אותי בכורדי ואני לא רציתי לחזור הביתה. גם כשהיו לי חופשות הייתי מסדר משהו כדי להישאר בבסיס. זו הייתה טראומה נוראית, במיוחד העובדה ששלוש פעמים הודיעו לנו הודעות סותרות על גורלו. לא ידענו אם הוא חי או מת. זה גמר את המשפחה, וגם אותי".

הזמן מקהה את הכאב?

שלמה: "מה שנפגע - נפגע. גם אם אתה מתאושש מאירוע לב עדיין יש לזה השפעות. אחרי המקרה הזה חייתי בהרגשה שהכל יכול לקרות. התחתנת, נולדו לי ארבעה ילדים, הבכור שלי, היום בן 28, נקרא על שמו של אחי, הרצל. אבל לומר שזה עבר, זה לא נכון. את אבא שלי זה גמר ללא ספק, אמא קצת התאוששה לאחר מכן, בשביל הנכדים. היא בילתה הרבה במועדון הגימלאים וביקרה כל יום בבית עלמין. תבין, משפחת שכול שכול מקבלת ביקור אחד של קצין העיר ובקושי מתאוששת. אנחנו קיבלנו שלושה ביקורים כאלה. איש לא יכול להבין את משמעות הדבר".

משפחות שכולות רבות מוצאות בהנצחה מזור לכאב, גם אתם עסקתם בהנצחה?

הרצל ששון ז"ל

שלמה: "אבא עשה משהו בבית הכנסת ואחר כך היחידה שלו הוציאה לאור את החוברת לזכרו. בכלל, צריך לומר שמשרד הביטחון וצה"ל עושים עבודת קודש בקשר עם המשפחות. עד היום, פעם בשנה אנחנו נפגשים עם היחידה שלו. היום זו חטיבת ישי ויש לנו קשר מעולה איתם. פעם בשנה מזמינים את כל המשפחות השכולות לטיול ולארוחה, ולאחר מכן עורכים טקס אזכרה. אלוף הפיקוד גם מגיע וזה באמת משהו מיוחד". דיברת עם הילדים שלך על מה שעברת בעקבות נפילתו של הרצל?

שלמה: "לא, לא דיברתי. אני לא מצפה שמישהו יבין את מה שעברנו. אף אחד לא יכול להבין. החיים ממשיכים, אין מה לעשות. אנחנו את הכאב שלנו נישא תמיד. תמיד".

לא ידעו מה לחשוב

באותו יום החלה למעשה הטרגדיה של המשפחה. איש לא שמע מהרצל, איש לא ידע מה עלה בגורלו. לבתים החלו להגיע אנשי קצין העיר ולבשר על מות חיילים בשתי החזיתות, אבל איש